

LIETUVOS VOKIEČIŲ KALBOS MOKYTOJŲ ASOCIACIJOS VISUOTINIS NARIŲ SUSIRINKIMAS

REZOLIUCIJA

2024 m. balandžio 6 d.

Vilnius

Susirinkime dalyvauja Lietuvos vokiečių kalbos mokytojų asociacijos nariai. Asociacija vienija bendrojo lavinimo mokyklų vokiečių kalbos mokytojus ir aukštųjų mokyklų vokiečių filologijos dėstytojus. Per Lietuvos vokiečių kalbos mokytojų asociacijos prezidento Edvino Šimulyno, kuris yra Tarptautinės vokiečių kalbos mokytojų asociacijos valdybos narys, atstovavimą, teikiama Tarptautinės vokiečių kalbos mokytojų asociacijos Kalbų politikos komisijos rekomendacija dėl kalbų politikos skatinimo ir būtino daugiakalbystės principo užtikrinimo Lietuvoje.

Susirinkusieji, įvertinę esamą antrųjų užsienio kalbų mokymo(si) situaciją Lietuvoje, kreipiasi į

- Lietuvos Respublikos prezidentą Gitaną Nausėdą,
- Lietuvos Respublikos ministrę pirmininkę Ingridą Šimonytę,
- Lietuvos Respublikos Seimo pirmininkę Viktoriją Čmilytę-Nielsen,
- Lietuvos Respublikos Seimo Švietimo ir mokslo komiteto pirmininką Artūrą Žukauską,
- Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministrę, laikinai einančią švietimo, mokslo ir sporto ministro pareigas Moniką Navickienę,
- Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministrą Lauryną Kasčiūną,
- Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministrą Gabrielių Landsbergį,
- Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministrę Aušrinę Armonaitę,
- Lietuvos Švietimo tarybos pirmininkę Saulę Mačiukaitę-Žviniene,
- Europos Komisijos atstovybės Lietuvoje vadovą Marių Vaščegą,
- Lietuvos verslo konfederacijos prezidentą Andrių Romanovskį

bei prašo ne tik atkreipti dėmesį į išvardintas problemas, bet ir imtis būtinų priemonių joms spręsti.

PROBLEMAS

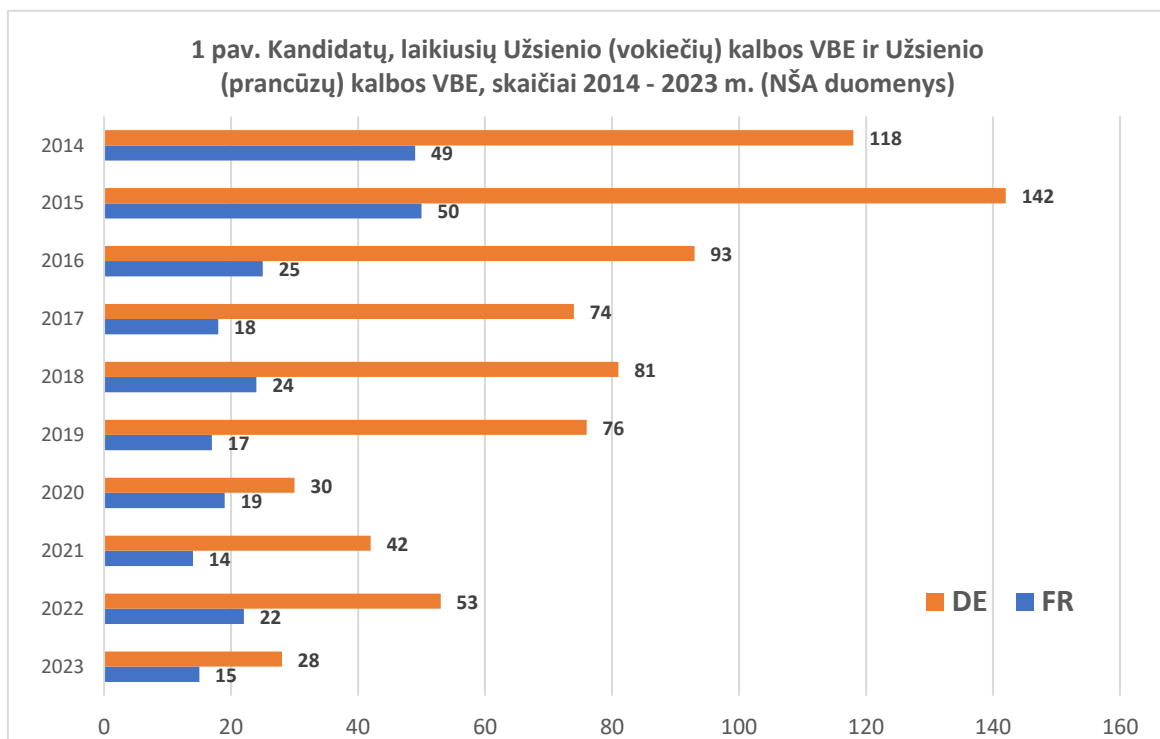
1. Europos Sąjungoje auga dviejų ar daugiau užsienio kalbų besimokančių mokinių skaičiai: Eurostat duomenimis, 2022 m. ES dviejų ar daugiau užsienio kalbų mokėsi 60,7 proc. pagrindinio ugdymo pakopos mokinių ir 48,7 proc. vidurinio ugdymo pakopos mokinių, tai yra 2,3 proc. ir atitinkamai 1,4 proc. daugiau nei 2013 m. Pvz., kaimyninėje Lenkijoje dviejų ar daugiau užsienio kalbų besimokančių vidurinio ugdymo pakopos mokinių skaičius minėtu laikotarpiu išaugo net 11,5 proc. (nuo 67 proc. iki 78,5 proc.). Tačiau Lietuvoje pastebima mažėjimo tendencija. Statistika rodo, kad Lietuva ypač smarkiai – net 20 proc. – nuo ES rodiklių atsilieka vidurinio ugdymo pakopoje. 2022 m. dviejų ar daugiau užsienio kalbų mokėsi 77,1 proc. Lietuvos pagrindinio ugdymo pakopos mokinių ir tik 28,1 proc. vidurinio ugdymo pakopos mokinių, tai yra 3,9 proc. ir atitinkamai 5 proc. mažiau nei 2013 m. (Eurostat 2024a, 2024b).

2. Oficialiosios statistikos portalo duomenimis, Lietuvoje mažėja bendrojo ugdymo mokyklų mokinių, besimokančių kitų nei anglų užsienio kalbų: Bendrojo ugdymo mokyklų mokinių, besimokančių vokiečių kaip užsienio kalbos, procentinė dalis per pastaruosius 20 metų sumažėjo nuo 20,2 proc. (2003–2004 m. m.) iki 9,4 proc. (2023–2024 m. m.), o besimokančiųjų prancūzų kaip užsienio kalbos procentinė dalis vis taip pat nesiekia 4 proc. (Oficialiosios statistikos portalas 2024). Tokios tendencijos priežastys glūdi pagrindinį ir vidurinį ugdymą reglamentuojančiuose dokumentuose bei jų įgyvendinimo praktikoje.

3. Kalbant apie pagrindinio ugdymo pakopą ir antrosios užsienio kalbos pasirinkimą Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose būtina pažymėti, kad ugdymo planuose sudarytos galimybės mokiniams pasirinkti antrąją užsienio kalbą penktoje klasėje mokyklose yra realizuojamos netinkamai. Mokykloms palikta teisė sprendimą apie išankstinį antrosios užsienio kalbos mokymą priimti pačioms. Reta mokykla tokį sprendimą priima. Papildomos valandos išnaudojamos kitiems bendrojo ugdymo mokomiesiems dalykams gilinti arba neišnaudojamos apskritai, teisinantis, kad mokykla neturi finansinių galimybių.

4. Antroji užsienio kalba yra privaloma nuo 6 klasės. Pagrindinio ugdymo pakopoje skiriamos 5 valandos per savaitę pirmajai ir antrajai užsienio kalboms kartu sudėjus. Sprendimą dėl konkretaus valandų skaičiaus pirmajai ir antrajai užsienio kalboms pagal galiojančius bendruosius ugdymo planus gali priimti mokyklos bendruomenė. Reta mokykla apsisprendžia mažinti pirmosios užsienio kalbos valandų skaičių per savaitę ir didinti antrosios. Turėdami vos 2 valandas per savaitę ir esant dideliame (iki 20 mokinių) besimokančiųjų skaičiui grupėje, mokiniai nepasiekia pakankamo lygio kalbinių gebėjimų, todėl ilgainiui jų mokymosi motyvacija slopsta.

5. Silpnas antrosios užsienio kalbos mokėjimas (retas pasiekia B1 lygį pagal Bendruosius Europos kalbų metmenis) ir antrajai užsienio kalbai nepalanki vidurinio ugdymo sąranga (privalomų ir privalomai pasirenkamų dalykų apimtis bei 35 valandų maksimumas) nulemia vidurinio ugdymo pakopoje stebimas tendencijas. Didelė dalis mokinių, baigę 10 klasę, atsisako mokytis antrosios užsienio kalbos. Dėl šių priežasčių sparčiai mažėja ir pasirinkusiųjų laikyti Užsienio (vokiečių) kalbos valstybinį brandos egzaminą ir Užsienio (prancūzų) kalbos valstybinį brandos egzaminą (žr. 1 pav., NŠA 2024).

6. Mažinant užsienio (rusų) kalbos populiarumą kai kuriuose Lietuvos miestuose skatinama 6 klasių mokiniams kaip antrąsias užsienio kalbas siūlyti kitas Lietuvoje mažiau paplitusias užsienio

kalbas, pvz., ispanų kalbą. Tačiau šių kalbų dėstymui Lietuvos mastu nėra tinkamai pasiruošta (nėra aprobuotų vadovėlių, nesama pakankamo skaičiaus mokytojų, nesama patikrinimų, kurie padėtų užtikrinti kalbos mokymo(si) kokybę). Esant tokiai situacijai galima būtų pasinaudoti jau turimu kompetentingų vokiečių ir prancūzų kalbų mokytojų potencialu bei šių kalbų mokomąja baze. Vokiečių ir prancūzų kalbų mokytojų užimtumas mažėja, jie yra priversti dirbti keliose mokyklose arba ieškotis darbo kitose srityse. Didėja ir dirbančių mokytojų amžiaus vidurkis, nes jaunesni mokytojai keičia veiklos sritį, o aukštųjų mokyklų absolventai, matydami vis prastėjančią antrųjų užsienio kalbų mokytojų situaciją Lietuvoje, apsisprendžia nesirinkti pedagogikos krypties.

7. Apibendrinant bendrojo ugdymo Lietuvoje situaciją pasakytina, kad yra sudarytos sąlygos baigti mokyklą mokantis tik vienos užsienio kalbos, ir tai prieštarauja Europos Sąjungos daugiakalbystės politikai. Daugiakalbystės mažėjimo ar nebuvimo tendencija ilgainiui gali turėti neigiamų pasekmių.

8. Daugėjant Lietuvos piliečių, mokančių tik vieną užsienio kalbą, mažės jų konkurencingumas darbo rinkoje užsienio įmonėse Lietuvoje ir kitose šalyse. Užsienio šalių įmonėms vis labiau investuojant Lietuvoje susiduriama su specialistų, gebančiu komunikuoti ne tik anglų kalba, trūkumu. Verslo įmonės priverstos samdyti užsienio šalių piliečius arba orientuoti savo veiklą kitomis kryptimis, o tai sumažina Lietuvos piliečių galimybes dirbti ir mokėti mokesčius Lietuvoje.

9. Kelias užsienio kalbas mokančių specialistų poreikį galima būtų sėkmingai užtikrinti, jei įstojusieji į aukštąsias mokyklas jau baigdami gimnazijas būtų pasiekę tam tikrą antrosios užsienio kalbos mokėjimo lygį ir studijų metu galėtų tęsti šios kalbos mokymąsi aukštesniu lygiu bei kokybiškai studijuoti savo krypties dalykinę literatūrą užsienio kalba. Tačiau pastaruoju metu aukštosios mokyklose vis dažniau formuojamos studentų grupės su nulinėmis užsienio kalbų žiniomis. Tokiu būdu sugaištama itin daug laiko praktiniam kalbos mokymui(si) nuo nulio, o aukštesniam kalbos mokėjimo lygiui pasiekti pritrūksta laiko.

DAUGIAKALBYSTĖS SKATINIMAS BENDROJO UGDYMO IR AUKŠTOSIOSE MOKYKLOSE

1. SIEKIAMYBĖ (VIZIJA)

Bendrojo ugdymo ir aukštųjų mokyklų absolventai, **mokantys kelias užsienio kalbas pakankamu lygiu ir gebantys sėkmingai dalyvauti profesinėje veikloje.**

2. TIKSLAS VIZIJAI PASIEKTI

Bendrojo ugdymo ir aukštosiose mokyklose būtina skatinti daugiakalbystę – **ne tik anglų, bet ir kitų Europos Sąjungoje vartojamų pagrindinių užsienio kalbų (prancūzų, vokiečių) mokymąsi.**

3. ĮGYVENDINIMO REKOMENDACIJOS

- 3.1. Įvesti **privalomą antrosios užsienio kalbos mokymą 5-se klasėse** vieną valandą skiriant iš papildomų valandų rezervo.
- 3.2. **Intensyvinti antrosios užsienio kalbos mokymą nuo 6-os klasės skiriant tris valandas per savaitę** nepriklausomai nuo pirmosios užsienio kalbos valandų.
- 3.3. Įvesti **privalomą antrosios užsienio kalbos mokymąsi vidurinio ugdymo pakopoje (11–12 klasėse.)**

4. ARGUMENTAI TIKSLUI PAGRĮSTI

4.1. Darbo rinkos poreikiai

Gebėjimas veiksmingai bendrauti **keliomis užsienio kalbomis** yra svarbi sąlyga norint sėkmingai konkuruoti šiuolaikinėje darbo rinkoje. Mokėti vien tik anglų kalbą nepakanka, nes tiek atskirų asmenų išsilavinimas, tiek šalies ekonomika tampa **vis konkurencingesni**. Darbdavių ir verslo atstovų nuomone, vokiečių kalbos mokėjimas padeda sėkmingai plėtoti ekonominį bendradarbiavimą su Vokietijos smulkiuoju ir vidutinio dydžio verslu, tačiau Lietuvoje pastaruoju metu trūksta vokiškai kalbančių specialistų. Pvz., lietuviško kapitalo IT paslaugų įmonė „Reiz Tech“, dirbanti su klientais iš vokiečiųkalbių Europos šalių, labai vertina vokiečių kalbą mokančius darbuotojus ir siūlo jiems lankstesnes darbo sąlygas bei siekdama pritraukti jaunus talentus, įsteigė stipendiją VU Filologijos fakulteto Vokiečių filologijos ir Anglų ir kitos užsienio (vokiečių) kalbos studentams, nes įmonės klientai tikisi, kad su jais bus komunikuojama vokiečių kalba (LRT.lt 2023). Apie tai, kad darbuotojui, kalbančiam daugiau nei viena užsienio kalba, atsiveria gerokai įvairesnės karjeros galimybės, kalba ir vokiško kapitalo tarptautinės pramonės automatizavimo technologijų ir techninio mokymo įmonės „Festo“ atstovai Lietuvoje, pabrėždami, kad Vokietija yra Europos Sąjungos lyderė ir viena iš svarbiausių Lietuvos prekybos partnerių bei investuotojų, nes Lietuva yra patraukli užsienio investicijoms (ŠMSM 2023). Specialistų, gebančių komunikuoti vokiečių kalba poreikis Lietuvoje, tikėtina, sparčiai augs, palaiapsniui integruojantis į gyvenimą Lietuvoje Vokietijos brigadai ir sutarus dėl „Rheinmetall“ gamyklos statybų.

4.2. „Lietuva 2050“: laisvų, išsilavinusių, gebančių veikti kartu, pasirengusių ateičiai ir atsakingų žmonių bendruomenė

Valstybės pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ jau buvo iškelta **atviro, kūrybingo ir atsakingo žmogaus** vizija, kurios siekiama per **sumanios**, t. y. **veiklios, solidarios** ir nuolat **besimokančios** visuomenės kryptį (LT 2030, 7–8). Visuomenės narių **solidarumas** pasiekiamas per **humanistinį ir humanitarinį** ugdymą. Solidari visuomenė – tai tokia visuomenė, kurios nariai suvokia savo **tautinę tapatybę** ir geba harmoningai derinti **pilietinę ir kultūrinę savivoką su atvirumu kitoms kultūroms ir kultūrų dialogui**. Humanizmas, lygios galimybės, tautinės tapatybės ir atvirumo kultūrų dialogui dermė, bendradarbiavimas, kūrybiškumas, saviraiška, atvirumas naujovėms ir atsakingumas, kaip vertybiniai principai, įtvirtinti ir „Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje“ (VŠS 2014). Šioms ir panašioms vertybinėms nuostatoms ugdyti būtinas kelių užsienio kalbų mokymasis.

2023 paskelbtoje Valstybės ateities vizijoje „Lietuva 2050“ kalbama apie **ateičiai pasirengusį, atsparų ir laisvą žmogų, gyvenantį bendruomenėje, kuriai jis rūpi**. Šalia atvirumo ir **pagarbos visuomenės įvairovei** vizijoje akcentuojamas siekis ugdyti žmogaus **kritinį mąstymą ir kūrybines kompetencijas**¹. Šiems gebėjimams ugdyti puikiai pasitarnauja užsienio kalbų mokymas(is).

4.3. EBPO, PISA Foreign Language Assessment (FLA) ir Google for Education įžvalgos

Užsienio kalbų mokėjimo ir tarpkultūrinės kompetencijos svarbą patvirtina tiek anksčiau suformuluotos EBPO ugdymo strateginės gairės, tiek šiuo metu rengiamas 2025 m. numatytas užsienio kalbų PISA testas. Gebėjimai **veiksmingai naudotis įrankiais (pvz., kalba)** sąveikaujant su aplinka ir **sąveikauti heterogeninėse grupėse su įvairių kultūrų atstovais** ilgą laiką akcentuoti kaip šiuolaikiniame pasaulyje itin svarbūs gebėjimai (OECD 2005, 5), o pastaruoju metu vykdant projektą *Education 2030 Learning Framework* iškeltas poreikis gebėti **spręsti konfliktus ir dilemas** (OECD 2018, 5).

2025 m. EBPO numatė užsienio kalbų PISA tyrimą *Foreign Language Assessment (FLA)*, kurį sudarys 1) testai užsienio kalbų mokėjimui įvertinti ir 2) mokytojams, mokiniams, mokykloms bei tėvams skirti klausimynai apie užsienio kalbų mokymo(si) kontekstą ir kalbų politiką. Bus vertinami kalbiniai gebėjimai ir kitos kompetencijos, reikalingos studijuoti ir dirbti globalizuotame pasaulyje. Pradedama nuo anglų kaip užsienio kalbos, ateityje numatyta įtraukti ir kitų užsienio kalbų (OECD

¹ LT 2050. Valstybės ateities vizija Lietuva 2050. <https://lrv.lt/lt/lietuva-2050/> [Žiūrėta: 2024-04-15]

2024). Šio patikrinimo informaciniame leidinyje aiškiai deklaruojama, kad norint sėkmingai ir efektyviai bendrauti ir dirbti kartu su kitais šiuolaikiniame globaliame pasaulyje **būtina mokėti daugiau nei vieną kalbą** bei įvardijami trys privalumai, kuriuos teikia užsienio kalbų mokėjimas: 1) **Efektivesnė tarpkultūrinė komunikacija** (užsienio kalbų mokymasis padeda užmegzti ryšį su kitais žmonėmis ir kultūromis, skatina pagarbą įvairovei ir įtrauktį). 2) **Ekonominė nauda** (mokant vieną ar daugiau užsienio kalbų, daugėja galimybių siekti išsilavinimo ir geresnio darbo šalyje ir užsienyje). 3) **Kognityvinė nauda** (mokantis užsienio kalbų plėtojami kognityviniai gebėjimai, pavyzdžiui, lankstumas, problemų sprendimas, abstraktus ir kūrybinis mąstymas) (OECD 2024, 2). Be to, cituojami 2018 m. PISA tyrimo duomenys, rodantys, kad kalbėjimas daugiau nei viena kalba teigiamai koreliuoja su tarpkultūriniais gebėjimais ir atvirumu kitoms kultūroms vertybinėmis nuostatomis. Pavyzdžiui, mokiniai, kurie nurodė, kad kalba dviem ar daugiau kalbų, rodė didesnę pagarbą kitų kultūrų žmonėms nei mokiniai, kurie nurodė kalbantys tik viena kalba (OECD 2024, 3).

Čia galima paminėti Google 2022 m. ateities prognozių tyrimo ataskaitą, kurioje kalbant apie švietimo ateitį konstatuojama, kad augs žmonių, gebančių **veiksmingai spręsti globalias problemas**, poreikis, kinta darbui reikalingų kompetencijų svarba, prioritetas teikiamas **gebėjimams mąstyti analitiškai, kritiškai, inovatyviai ir kūrybiškai, gebėjimui aktyviai mokytis(s), spręsti kompleksines problemas, originalumui ir iniciatyvumui** (Google for Education 2022).

Įvardytos tendencijos atitinka Valstybės ateities vizijoje „Lietuva 2050“ deklaruojamą **pagarbos įvairovei bei prasmingo gyvenimo bendruomenėje, kuriai rūpi**, strateginį siekį. Daugiau nei vieną užsienio kalbą mokantys Lietuvos piliečiai, veikiantys daugiakalbystės sąlygomis, galės veiksmingai prisidėti prie ateities bendruomenės ir ateities valstybės kūrimo.

5. ŠALTINIAI

[Eurostat 2024 b. Vidurinio ugdymo pakopos duomenys. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/educ_uae_lang02_custom_10881293/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=022866a1-0404-4eca-96e7-75b48ffb419e](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/educ_uae_lang02_custom_10881293/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=022866a1-0404-4eca-96e7-75b48ffb419e) [Žiūrėta: 2024-04-15].

[Eurostat 2024a. Pagrindinio ugdymo pakopos duomenys. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/educ_uae_lang02_custom_10881579/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=7806daf4-7456-497e-b692-0a2baeb5b98c](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/educ_uae_lang02_custom_10881579/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=7806daf4-7456-497e-b692-0a2baeb5b98c) [Žiūrėta: 2024-04-15].

Google for Education. 2002. 1. *Preparing for a new future. Future of Education. Trend Forecast Report 2022.* <https://edu.google.com/future-of-education/> [Žiūrėta: 2024-04-15]

IDT 2022. Vienos tezės apie kalbų politiką – 11 + 1 reikalavimų stiprinti socialinį dalyvavimą. 2022. Tarptautinės vokiečių kalbos mokytojų konferencijos medžiaga. Viena: https://idvnetz.org/wp-content/uploads/2022/10/Wiener_Thesen_litauische_Uebersetzung.pdf [Žiūrėta: 2024-04-15].

LRT.lt. 2023-04-05. Ryto garsai. *Lietuvoje stinga vokiečių kalbą mokančių darbuotojų: iš keblios padėties įmonės sukasi perkvalifikuodamos kitus specialistus.* <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1956535/lietuvoje-stinga-vokieciu-kalba-mokanciu-darbuotoju-is-keblios-padeties-imonos-sukasi-perkvalifikuodamos-kitus-specialistus> [Žiūrėta: 2024-04-15].

LT 2030 = Valstybės pažangos taryba. 2012. *Valstybės pažangos strategija „Lietuva 2030“.*

NŠA. 2024. = Nacionalinė švietimo agentūra. <https://www.nsa.smm.lt/egzaminai-ir-pasiekimu-patikrinimai/brandos-egzaminai/rezultatai/> [Žiūrėta: 2024-04-15].

OECD. 2005. *The Definition and Selection of Key Competencies.* Executive Summary. URL: <http://www.oecd.org/pisa/35070367.pdf> [Žiūrėta: 2024-04-15].

OECD. 2018. *The future of education and skills. Education 2030.* Paris: OECD. <http://www.oecd.org/education/2030/oecd-education-2030-position-paper.pdf> [Žiūrėta: 2024-04-15].

OECD. 2024. *Learning another language: The PISA 2025 Foreign Language Assessment Framework*. <https://www.oecd.org/pisa/foreign-language/PISA-2025-FLA-Framework-Learning-Another-Language.pdf>, p.lg. <https://www.oecd.org/pisa/foreign-language/> [Žiūrėta: 2024-04-15].

Oficialiosios statistikos portalas. 2024. Bendrojo ugdymo mokyklų mokinių, besimokančių užsienio kalbą: <https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=40e1d0c8-15af-4b13-bd5f-0515e9ed8644> [Žiūrėta: 2024-04-15].

ŠMSM. 2023. Vokiško kapitalo įmonės Lietuvoje atstovai: vokiškai kalbančių darbuotojų turime per mažai. Švietimo naujienos. <https://www.svietimonaujienos.lt/vokisko-kapitalo-imonės-lietuvoje-atstovai-vokiskai-kalbanciu-darbuotoju-turime-per-mazai/> [Žiūrėta: 2024-04-15].

VŠS 2014 = LR ŠMM. 2014. Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija. Vilnius: ŠMM Švietimo aprūpinimo centras.